

ApprEnt projekti soovituslikud tegevuspõhimõtted parema kõrghariduse tasemel töökohapõhise õppe mudeli loomiseks

SISSEJUHATUS

Tööstuse tootlikkuse kasv viib **kõrge tööpuuduseni noorte seas**. Samas aga muutuvad **nõutavad oskused**: vajatakse rohkem kõrgtasemelisi teadmisi ja kogemuspõhiseid pädevusi. Seetõttu on vaja teavitada ja laiendada tööpõhise õpet kõrghariduses. Suurim sellega seotud väljakutse on omavahel ühendada ja sünkroniseerida töömaailm ja kõrgharidusmaailm nii, et need teineteist paremini mõistaksid ning nende koostöö sujuks loomulikumalt ja tulemuslikumalt.

Euroopa Ülikoolide Elukestva Õppe Assotsiatsiooni (**eucen**) seisukohti ülikoolides pakutava elukestva õppe kohta on esitatud dokumendis, mis tutvustab jätkusuutliku arengu tegevuskava aastaks 2030:

- ▲ *ülikoolid peavad tegutsema ka kui rakendusliku kutsehariduse pakkujad, mille fookus on oskuste arendamisel sektoritevaheliste kutsehariduse ja täienduskoolituse projektide kaudu, mis põhinevad uurimustööl ja arendustegevusel; ülikoolidel, mis pakuvad elukestvat õpet, on eriline roll selles, et luua ja tugevdada rõõmu õppimisest ning kasutada innovatiivseid meetodeid õppimiseks eri keskkondades (nt tööl, kodus, vabatahtlikuna, vabal ajal jne);*
- ▲ *kõrgkoolid peavad toetama koolituse töökohale ülekandmist spetsiaalsete meetodite abil õppekavas, st töökohapõhises õppes ning samuti tooma välja, kui oluline on eelnevalt õpitu tunnustamine selleks, et rõhutada väärtuslike teadmiste kogumist ja jagamist.*

Samuti võib **euceni** veebilehelt ja 2017. aasta kõrgkoolide ja kutsehariduse koostöö seisukohti käsitlevast dokumendist lugeda järgmist:

- ▲ teaduspõhine professionaalsete pädevuste arendamine *erineb fundamentaalselt* kutsehariduse oskustele ja väljaõppele suunatud haridusest (...) Siiski leidub **mõningaid tegevusi**, mis **ühendavad kõrghariduse kutseharidusega** ja mille olukord viitab selgelt sellele, et on vaja **koostööd edendada**.

- ▲ Osana ülikoolidesse juurdepääsu laiendamiseks võiks aktiivselt turundada õppevormi, mis avaks uksi kutsehariduse õpilastele. Tee kutseharidusest ülikoolidesse on osaliselt avatud, kuid taotlejate – et mitte öelda üliõpilaste – number on piiratud ning on mitmeid takistusi, mida peab ületama, ning protseduure ja tavasid, mida edasi arendada. **Paljud ülikoolid koolitavad kutsekooli õpetajaid ja toetavad nende täiendusõpet.** Nii mõnedki uurimisvaldkonnad keskenduvad probleemidele, mis puudutavad kutsehariduse maailma. Mõlema valdkonna institutsioonid teevad erinevates arendusprojektides koostööd.

ApprEnti projekti eesmärk on luua sild haridusmaailma ja ärimaailma vahele, täiustades partnerlussuhteid nii ettevõtete, kõrgkoolide kui ka kutsehariduse pakkujate ja teiste oluliste huvigruppide vahel, nagu näiteks avalik sektor, üliõpilaste esindajad ja kutsehariduse pakkujate esindajad, eesmärgiga turundada töökohapõhise õppe kasutusele võtmist. Selleks on ApprEnt projekt loonud soovituslikud tegevuspõhimõtted, kuidas edendada rakenduslikku kutseharidust ülikoolides töökohapõhise õppe kasutuselevõtu kaudu ning seeläbi saada lahendusi struktuurse tööpuuduse probleemidele.

Kasutatud dokumendid on internetis kättesaadavad lingil <https://apprent.eucen.eu/tools>.

Euroopa sotsiaalõigustes on kõige esimesena välja toodud põhimõtte „Haridus, koolitus ja elukestev õpe”: *Igaühel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele, et säilitada ja omandada oskused, mis võimaldavad ühiskonnas täielikult osaleda ja aitavad suunduda edukalt tööturule.*

Meie partnerite tagasiside, mis põhineb 2018. aasta riigipõhistel juhtumiuuringutel ja ristanalüüsil, maalib kasutusele võtmisest väga mitmekülgse pildi. Mõned partnerid on konsulteerinud olulisemate huvigruppide ja kodanikuühiskonna esindajatega ning lisanud meie strateegia juba olemasolevatele algatustele. Teistel partneritel on olemas alusstrateegia, kuid hetkel puudub veel koostöö kõrgkoolide ja ettevõtete vahel. Mõnes riigis on tegutsemas töögrupid või käimas projektid, et sellist koostööd rakendada. On **näiteid** ka riikidest, kus kõrgharidusasutuste praktika on pilootfaasis.

Euroopa Ülikoolide Elukestva Õppe Assotsiatsioon ([eucen](http://www.eucen.eu)) ja **ApprEnt projekti** konsortsium rõhutavad mõningaid võtmesoovitusi kõrgkooli-ettevõtte koostöö paremaks toimimiseks ja töökohapõhise õppe kasutusele võtmiseks. Tänapäeval on töökohapõhise õppe programmid hädavajalikud, sest need loovad silla kõrgkoolide ja ettevõtete vahel ning tugevadavad koostööd, rajavad teed eri kvalifikatsiooniga mentorite ja juhendajate järjepidevaks ja tõhusaks koolitamiseks.

Väljaandja: **eucen**, Barcelona, Hispaania, 2019, <http://www.eucen.eu>

Viide: Lucilia Santos, Katrin Männik, Krista Loogma, Carme Royo, Francesca Uras (Ed.) (2019): *ApprEnt Policy Recommendations for a better European HE apprenticeship model* on behalf of the ApprEnt consortium. ISSN xxxx-xxxx © ApprEnti konsortsium, 2019

Tõlkinud eesti keelde: Marianne Ots

Toimetanud eesti keeles: Marge Kõrvits

Kõiki ApprEnti töövahendeid võib kasutada ja kopeerida mittekaubanduslikel eesmärkidel, tingimusel, et allikas on ära märgitud Kogu sisu on kohandatud rahvusvahelisele 4.0 litsentsile ([CC BY-NC-SA 4.0 licence](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/)).

Soovituslikud tegevuspõhimõtted

1. Regulatsioonid

Luu kindel arusaam sellest, mis on töökohapõhine õpe, internatuur ja praktika: mis neid ühendab ja mis neid eristab.

Luu selge ja riigist sõltumatu arusaam töökohapõhisest õppes (kaasa arvatud kvaliteedi küsimus ja ootuspärased tulemused), mis võimaldab kõrgharidusasutustel, ettevõtetel ja üliõpilastel leppida kokku Euroopa Liidu sisene liikuvus, tagades miinimumstandardid, mis arendaksid üliõpilaste oskusi ühtsel tunnustatud viisil kõigis liikmesriikides.

Üliõpilased: tudengitel on selge arusaam, mis on töökohapõhine õpe võrreldes internatuuri ja praktikaga; üliõpilastele tagatakse kraadi omandamise raames konkreetsete oskuste arendamine; üliõpilastele tagatakse, et nende omandatud oskusi tunnustatakse kõigis Euroopa Liidu riikides.

2. Strateegiline tegevuspõhimõtete väljatöötamine

Pidada kõrghariduse tasemel töökohapõhise õppe välja arendamist osaks üleüldisest strateegilisest eesmärgist loimida töökohapõhist ja kutsehariduse õpet akadeemilise tasemeõppega. Võttes arvesse töökohapõhise õppe kasvavat olulisust, peaks ettevõtte mentorite professionaalseks muutumine ja nende tööalane areng olema üks nii haridusstrateegias kui ka majanduse juhtimise eesmärkides.

Õppijad: neile tagatakse töökohapõhise õppe võimalused nii formaalõppes kui ka täiendusõppes.

3. Koolitus

Tagada, et ettevõtete ja kõrgkooli mentoritel¹ oleksid pedagoogilised oskused ja pädevused, mis on vajalikud üliõpilaste juhendamiseks ja toetamiseks, ning et neile oleks võimaldatud korralik väljaõpe.

Ühtlustada mentorite koolitust nii, et nad mõistaksid töökohapõhise õppe iseloomu ja kasulikkust. Nad on valmis samaaegselt (a) asetama üliõpilased õppeprotsessi keskmesse ja (b) õppima ise, kuidas teha koostööd teiste ettevõtete ja kõrgkoolide mentoritega.

Üliõpilased: saavad juhendamist koolitatud professionaalidelt, kes mõistavad väljakutseid töökohapõhisel õppes; neid juhendab üks akadeemiline juhendaja ja üks mentor töökohal, et leida sünergia kahe maailma vahel ning mõista mõlemat tüüpi õppe seoseid.

4. Liikuvus

Julgustada kõrgkoolide akadeemilisi ja administratiivtöötajaid osalema regionaalsetes, riiklikes või rahvusvahelistes liikuvusprogrammides, mille pikkus võib olla ühest nädalast kolme kuuni. Kõrgkooli ja ettevõtteid tuleks õhutada võtma vastu ja võõrustama külalisi ning reklaamida liikuvust ka oma töötajate hulgas.

Üliõpilased: saaksid suhelda inimestega, kes on liikuvusprogrammides osalenud ja kes oskavad seletada, kuidas need toimivad ja milles seisneb selliste võimaluste kasulikkus. Samuti saaksid sellised inimesed rääkida üliõpilastele, mida oleks vaja silmas pidada ja kuidas selliste vahetusprogrammide jaoks ette valmistada.

5. Juhendamine, koordineerimine ja hindamine

Luu spetsiaalne ja alaline juhendamise keskkond (kas silmast silma või interneti vahendusel), mis juhataks ettevõtet, kõrgkooli, mentoreid ja õpilasi "Access for success" suunas ja tagaks sujuva administratiivprotsessi.

Luu sobivad hindamismeetodid ja -vahendid, et monitoorida õpisaavutusi (nt e-portfoolio kasutamine ja/või korrapärased kohtumised refleksiooniks).

¹ Edaspidi nimetatakse mentoreid (VKEdest ja suurettevõtetest) ja juhendajaid (kõrgharidusasutustest) selles dokumendis üldmõistega „mentorid“. On oluline, et lugeja mõistaks, et siinkohal viidatakse mõlemale isikule.

Üliõpilased: liiguvad isoleeritud individuaalõppes võrgustiku- ja koostööpõhisesse õppesse, mille hulka kuuluvad üliõpilaste, mentorite ja vajadusel ka juhtkonnaliikmete süstemaatilised kohtumised; neil on töökohapõhise õppe raames ligipääs paremini informeeritud ja toetatud mentoritele.

6. Kvaliteedi tagamine

Tagada parimad töökohad, kus üliõpilased saavad õppida ja valmistuda eesootavaks tööeluks.

Lua kvaliteedikriteeriumid, mis sisaldaks mõlema poole – kõrgkooli ja ettevõtte – vajadusi, võttes arvesse vajaminevaid oskusi ja teadmispõhist analüüsi tulevasele tööturul ning tagades mentorite koolitamise kvaliteedi.

Üliõpilased: saavad kasu töökohapõhisest õppes, mis on loodud ja mida rakendatakse vastavalt selgelt paika pandud kriteeriumitele, mis tagavad kvaliteedi.

7. Ressursside jaotamine

Reklaamida töökohapõhise õppe võimalusi noorte bakalaureuse- ja magistriüliõpilaste seas. Töötada välja uued ja koostööl põhinevad pedagoogilised töövahendid, mille aluseks on selge ja kontekstispetsiifiline kontseptuaalne/teoreetiline raamistik, mida saavad kasutada nii ettevõtte kui ka kõrgkooli mentorid. Eraldada üldise rohkem ressursse töökohapõhise õppe turundamiseks eri tasanditel, võttes eelkõige arvesse aega, mida mentorid oma tööülesannete peale kulutavad.

Üliõpilased: neil on rohkem võimalusi avaldada soovi ja osaleda töökohapõhisel õppes; neil on tähenduslikus ja kõrgetasemelises töökohapõhisel õppes osalemiseks rohkem võimalusi.

8. Ettevõtete rahastamine

Julgustada ja toetada rahaliselt ettevõtteid, et antaks töötajatele aega mentoriks õppida ning suhelda oma kolleegidega kõrgkoolidest.

Üliõpilased: saavad kasu sellest, et mentoritel on võimalik pühendada neile aega ja ressursse, kuna nende roll on tunnustatud ja tasustatud.

9. Läbipaistvus

Monitoorida, võrrelda ja jagada teavet väljaminekute kohta, mida läheb vaja esmatähtsate kategooriate, pedagoogiliste meetodite, õpitulemuste saavutamise ja hindamiskriteeriumite jaoks.

Üliõpilased: saavad kasu õppes, mis on selge, arusaadav, õiglane ja vastutustundlik.

10. Jätkusuutlikkus

Kindlustada ideede elluviimine eri tasanditel. Soosida paindlikkust ja liikuvust. Hoolitseda selle ees, et visioon oleks pikaajaline ja tegevused jääksid püsima. Silmas tuleks pidada kaht erinevat jätkusuutlikkuse tasandit: regulatiivset ja rakenduslikku. See tähendab järjepidevat koolitajate koolitamise toetamist nii ettevõtete kui ka kõrgkoolide poolt, legaliseerimist, reguleerimist ja meetmete rakendamist, et tagada lühiajaliste tegevuste toimimine.

Üliõpilased: saavad kasu õppetasete vahel kombineerimise võimalusest ja suurenenud mobiilsusest ning süsteemidest, mis järgivad sidusat pikaajalist paindlikku visiooni ning milles ei toimu pidevat ümberpaigutamist

MEETMED, MIDA VÕIKS RAKENDADA				
	Euroopa Liidu tasandil	Riiklikul tasandil	Kõrghariduse tasandil	Ettevõtte tasandil
1. Regulatsioonid	Lua reeglistik, mis muudaks mobiilsuse ja akrediteerimise lihtsamaks igale riigile, mis selles osaleb.	Võtta omaks Euroopa Liidu soovitatud regulatsioonid ja kohandada neid Eestis nii, et ühildada kriteeriumeid ja lihtsustada koostööd teiste Euroopa Liidu riikidega.	Katsetada, kuidas uued regulatsioonid praktikas toimivad. Koguda tagasisidet ja saata see poliitika kujundajatele regulatsioonide täiustamiseks.	Ühendada uued regulatsioonid olemasoleva korraga ja teha koostööd reaalsetes olukordades katsetades. Anda poliitkajakujundajatele tagasisidet, et regulatsioone lihvida.
2. Strateegiline poliitika kujundamine	Välja pakkuda kõrghariduse tasandil töökohapõhise õppe visioon ja tegevuspõhimõtete pakett.	Töötada välja ja rakendada konkreetne tegevuspõhimõtete pakett kõrghariduse tasemel töökohapõhiseks õppeks, arvestades Eesti konteksti	Leppida kokku tegevuspõhimõtted, võtta need kasutusele ja leida ressursid ning julgustada üliõpilasi.	Osaleda konkreetsete tegevuspõhimõtete kaudu, luua meeskond töökohapõhise õppe haldamiseks.
3. Koolitus	Pakkuda välja tegevuspõhimõtted, rahalist ja logistilist tuge riikidele, kes on valmis mentoreid koolitama.	Toetada mentoriks õppimist riiklike tasude või eelistega ning luua mentorite võrgustik. Seada sisse rahalised ja logistilised vahendid kõrgkoolidele ja ettevõtetele.	Koolitada mentoreid ja luua võimalus koostöövõrgustikele. Eraldada piisavalt aega ja ressursse. Tasuda aja või tunnustusega. Tagada mentori rolli ja pädevuste täielik tunnustamine.	Toetada mentorkoolitust ja edendada tagasiside võrgustikke. Eraldada piisavalt aega ja ressursse Tasuda aja või tunnustusega. Tagada mentori rolli ja pädevuste täielik tunnustamine.
4. Mobiilsus	Võimaldada mobiilsustoetusi kõrgkooli akadeemilisele ja tugipersonalile, kes on tegevad töökohapõhises õppes. Pakkuda paremaid toetusi võõrustavatele organisatsioonidele.	Toetada töökohapõhise õppega tegeleva akadeemilise ja tugipersonali mobiilsust. Pakkuda paremaid toetusi võõrustavatele organisatsioonidele.	Algatada ja toetada mobiilsust teistesse kõrgkoolidesse või ettevõtetesse, mis on tegevad töökohapõhises õppes või on sellest huvitatud. Võõrustada külalisi.	Teavitada ja õhutada mobiilsust teistesse kõrgkoolidesse või ettevõtetesse, mis tegelevad töökohapõhise õppega või on sellest huvitatud. Võõrustage külalisi.
5. Juhendamine ja koordineerimine	Anda juhtnõõrid selle kohta, kuidas luua riiklikud juhendamiskeskused ja pakkuda rahalist toetust. Edendada rahvasteülest koostööd ja vastastikust täiendamist töö käigus.	Seada sisse riiklik büroo, kus oleks teenindav personal ja virtuaalne kasutajatugi, eraldades selle jaoks vastavad rahalised vahendid ja ressursid. Pakkuda kõigile sihtgruppidele veebipõhist informatsiooni kõrghariduse tasemel töökohapõhise õppe kohta.	Lua kõrgkooli profiil ja määrata töötaja, kes annab nõu ja pakub abi. Eraldada vastavad rahalised vahendid ja ressursid.	Lua ettevõtte profiil ja määrata töötaja, kes annab nõu ja pakub abi. Eraldada vastavad rahalised vahendid ja ressursid.

MEETMED, MIDA VÕIKS RAKENDADA				
	Euroopa Liidu tasandil	Riiklikul tasandil	Kõrgharidusasutuse tasandil	Ettevõtte tasandil
6. Kvaliteet	Luu kvaliteedikontrolli meetmed.	Võtta ametlikult omaks kvaliteedikontrolli meetmed ja teavitada neist. Tasustada neid, kes kvaliteedikontrolli meetmeid kasutavad.	Rakendada töökohapõhise õppe igapäevasel haldamisel kvaliteedikontrolli meetmeid. Jälgida ettevõtetes töötavaid üliõpilasi. Kohandada õppekava vastavalt tööandja ja teiste organisatsioonide vajadustele.	Rakendada töökohapõhise õppe igapäevasel haldamisel kvaliteedikontrolli meetmeid, tagada üliõpilastele vajalikud teadmised.
7. Ressursid	Algatada Euroopa Liidus teavituskampaania. Rahastada rohkem projekte, mis edendavad töökohapõhist õppet.	Anda maksusoodustust tööandjatele, kes kasutavad seda tüüpi töölesuunamist.	Korraldada igal aastal infotunde nii majasisestele kui ka majavälistele huvilistele. Jagada teavet võimalikele huvilistele.	Valmistada kõrgkooli jaoks ette kirjeldus, millised oskused peavad töökohapõhises õppes õppijal olema.
8. Ettevõtete rahastamine	Jagada Euroopa toetusi riikidele, mis kasutavad töökohapõhises õppes Euroopa regulatsioone.	Jagada riiklikke toetusi asutustele, mis kasutavad töökohapõhises õppes Euroopa regulatsioone..	Eraldada aastaeelarvest osa koostöö edendamiseks ja laiendamiseks töökohapõhises õppes (nt koolituste, aja ja/või töötajate pühendumise mõttes jne).	Eraldada aastaeelarvest osa koostöö edendamiseks ja laiendamiseks töökohapõhises õppes (nt koolituste, aja ja/või töötajate pühendumise mõttes jne).
9. Läbipaistvus	Paluda aastaaruannet Euroopa Liidu liikmesriikidelt, mis kasutavad Euroopa regulatsioone ja saavad rahastust. Hinnata rahastuse kasutust, rahastatud programmide kvaliteeti. Jagada riikide vahel näiteid ja võrrelda.	Paluda aastaaruannet kõrgkoolidelt ja ettevõtetelt, mis kasutavad Euroopa regulatsioone ja saavad rahastust. Hinnata rahastuse kasutust ja rahastatud programmide kvaliteeti. Jagada häid näiteid.	Valmistada ette aastaaruanne, kus tuuakse välja, kuidas on rahastust kasutatud, ning analüüsitakse üliõpilaste arvu, akadeemilist edu, töölevõtmise määra jms. Jagada häid näiteid.	Valmistada ette aastaaruanne, kus tuuakse välja, kuidas on rahastust kasutatud, ja märgitakse ära, millised üliõpilased millisest kõrgkoolist on ettevõttele kõige kasulikumaks osutunud, kui palju üliõpilasi on palgatud. Jagada häid näiteid.
10. Jätksuutlikkus	Edendada sektoritevaheliste õppee läbitavust ja paindlikkust. Järgida sidusat ja pikaajalist visiooni kõigi osapoolte hüvanguks.	Võtta omaks üldine raamistik, mis võimaldab õpiteede paindlikkust, järgida sidusat ja pikaajalist visiooni kõigi osapoolte hüvanguks.	Mõelda välja strateegia ja tegutseda selle nimel, et lihtsustada õpitee paindlikkust ja säilitada sidus pikaajaline strateegia kõigi osapoolte hüvanguks.	Teha kõrgkooliga koostööd eesmärgiga lihtsustada õpitee paindlikkust kõigi osapoolte hüvanguks.

